

Chwaszczyno 18.03.2024

Recenzja rozprawy doktorskiej

mgr Bartosz Korinth

**pt. „WPLYW PANDEMII COVID-19 NA BRANŻĘ TURYSTYCZNĄ W
WYBRANYCH KRAJACH – KONTEKST POLITYCZNY, EKONOMICZNY I
SPOŁECZNY”**

przygotowanej pod kierunkiem Promotora

Dr hab. Jan Andrzej Wendt, prof. Uniwersytetu Gdańskiego.

Sytuacja spowodowana pandemią COVID-19 wpłynęła w sposób zdecydowany na całą światową gospodarkę, a szczególnie na sektor usług turystycznych (2019-2023). Rok do roku branża turystyczna była jedną z dynamiczniej rozwijających się stref gospodarek światowych, również w Polsce. Wynikało to ze wzrostu zamożności turystów, zmian zachodzących w strukturze ich konsumpcji, dostępności komunikacyjnych wielu destynacji turystycznych, zróżnicowanych ofert i produktów turystycznych, polityki pro-turystycznej realizowanej przez wiele krajów jak i innych czynników. Niestety, ten intensywny rozwój turystyki (w tym i oczywiście sektora usług turystycznych) został zakłócony przez pandemię wirusa COVID-19. Lęk przed chorobą oraz restrykcje administracyjne utrudniające przemieszczanie się turystów wpłynęły na kryzys w sektorze turystycznym, szczególnie negatywnie dotykając same kraje (destynacje) jak i branżę związaną z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, transportem, biurami podróży itp. Na szczęście sytuacja w sektorze turystyki stopniowo wraca do normy (2023 rok), następuje ponowne ożywienie w wyjazdach krajowych i zagranicznych, odbudowując często zburzony lub zrujnowany potencjał turystyczny wielu krajów. Jednakże, nadal istnieje potrzeba kontynuowania badań nad konsekwencjami pandemii COVID-19 dla branży turystycznej. Dokładna analiza tych efektów i wyciąganie wniosków umożliwi zidentyfikowanie strategii zapobiegania przyszłym katastrofalnym skutkom pandemii dla sektora turystycznego, co może wpłynąć na przyszły rynek tych usług. Ważne jest podejmowanie działań ograniczających skutki takich zdarzeń oraz budowanie strategii adaptacyjnych dla sektora turystycznego. Dlatego kontynuacja badań i analiz jest kluczowa, aby lepiej przygotować się na ewentualne przyszłe wyzwania i kryzysy.

Dobrym przykładem podejmowania badań w zakresie w/w poruszanych zagadnień jest niniejsza rozprawa doktorska, przedstawiająca wartościowe wyniki o charakterze poznawczym, aplikacyjnym i społecznym.

Głównym celem rozprawy było określenie, w jaki sposób pandemia COVID-19 wpłynęła na branżę turystyczną w wybranych krajach w aspekcie politycznym, społecznym i ekonomicznym. Cel główny został podzielony na cele szczegółowe, które zrealizowane zostały w poszczególnych przedstawionych 9 artykułach naukowych

I. FORMALNA PODSTAWA RECENZJI

Recenzja rozprawy doktorskiej Pana mgr Bartosz Korinth przygotowana została na podstawie decyzji Rady Dyscypliny Geografia Społeczno-Ekonomiczna i Gospodarka Przestrzenna Uniwersytetu Gdańskiego z dnia 22 stycznia 2024 roku, podpisane przez Przewodniczącego Rady Dyscypliny Geografia Społeczno-Ekonomiczna i Gospodarka Przestrzenna Uniwersytetu Gdańskiego, Dr hab. Tomasz Michalski, prof. Uniwersytetu Gdańskiego.

II. OCENA DOBORU PROBLEMATYKI BADAWCZEJ I TEMATU ROZPRAWY

A) Podstawą wyboru tematu rozprawy doktorskiej (na którą składa się 9 spójnych tematycznie artykułów), były zainteresowania badawcze Doktoranta zagadnieniami związanymi z wpływem pandemii COVID-19 na destynacje turystyczne i branżę turystyczną w wybranych krajach, w kontekście politycznym (przeprowadzono badania nt. ograniczeń pandemicznych w podróżowaniu pomiędzy wybranymi krajami), ekonomicznym (przeprowadzono analizę dochodów z turystyki międzynarodowej w obszarach recepcyjnych) i społecznym (przeanalizowano zagadnienia związane z zachowaniem turystów planujących podróże w dobie pandemii). W związku z tym Doktorant połączył te zagadnienia, badając ich powiązania i uwarunkowania.

B) Zagadnienia podjęte w artykułach mają zarówno znaczenie poznawcze, jak i aplikacyjne, co podkreślono w celach, hipotezach jak i wskazano w otrzymanych wynikach badań, w poszczególnych publikacjach. Poznanie tych zagadnień miało znaczenie dla funkcjonowania oraz kierunków rozwoju badanych destynacji turystycznych i uwzględnienia w nich roli i miejsca turystyki w trudnym dla światowego rynku turystycznego okresie pandemii COVID-19.

C) Dokonany przez Doktoranta wybór problemu badawczego ma także znaczenie dla nauki, gdyż zagadnienia te (w zakresie wpływu pandemii COVID-19 na różnorodne zjawiska

turystyczne) nie były badane tak szczegółowo. W związku z tym podjęte badania mają charakter w wielu przypadkach innowacyjny (zwłaszcza w zakresie analizy stanu krajowego rynku turystycznego versus inne, wybrane kraje europejskie).

D) Reasumując zainteresowanie Doktoranta badaną problematyką i uczynienia ją przedmiotem swojej rozprawy doktorskiej jest ciekawym wyzwaniem, którego rozwiązanie może być podstawą uzyskania stopnia naukowego doktora.

III. OCENA UKŁADU ROZPRAWY DOKTORSKIEJ I STRONY FORMALNEJ

Przedstawiona do oceny rozprawa doktorska została przygotowana w formie spójnego tematycznie zbioru artykułów, składającego się z 9 oryginalnych publikacji, opublikowanych w latach 2020 - 2023 w renomowanych czasopismach naukowych o zasięgu międzynarodowym.

Były to następujące czasopisma:

- 1) GeoJournal of Tourism and Geosites (2020) - (MEiN: 40; IF: -),
- 2) Studia Periegetica (2020) - (MEiN: 40; IF: -),
- 3) Geographia Cassoviensis (2021) - (MEiN: 20; IF: -),
- 4) Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego (2021) - (MEiN: 70; IF: -),
- 5) GeoJournal of Tourism and Geosites (2022) - (MEiN: 70; IF: -),
- 6) Sustainability (2022) - (MEiN: 100; IF: 3,889),
- 7) Geography and Tourism (2022) - (MEiN: 40; IF: -),
- 8) Tourism Recreation Research (2022) - (MEiN: 40; IF: 4,200),
- 9) Environmental & Socio-economic Studies (2023) - (MEiN: 70; IF: 1,100).

Doktorant w przypadku wszystkich prac (9) jest pierwszym autorem, a w przypadku dwóch z nich, przygotował je we współautorstwie z jeszcze jednym autorem. Łączna liczba uzyskanych punktów wg Ministerstwa Edukacji i Nauki wynosi 490, natomiast współczynnik IF dla całego cyklu wynosi 9,189. We wszystkich publikacjach składających się na cykl, będący podstawą rozprawy doktorskiej, Pan mgr Korinth planował projekt, pozyskiwał środki finansowe, opracowywał metodologię, przeprowadzał badania, redagował manuskrypty po otrzymanych recenzjach oraz tworzył ostateczną wersję gotową do opublikowania.

We wszystkich artykułach widać prawidłowy dobór narzędzi badawczych dokonany przez Autora.

Uwagi ogólne w odniesieniu do wszystkich recenzowanych pozycji:

- zastosowane w artykułach wykresy (zwłaszcza słupkowe) są moim zdaniem nie czytelne - Doktorant powinien umieszczać wartości liczbowe nad „słupkami”;
- przedstawione przez Doktoranta w artykułach podsumowania są moim zdaniem zbyt ogólne, nie zawsze odnoszące się do otrzymanych wyników badań (uwaga ta odnosi się zwłaszcza do publikacji: I,II i IV).
- dobór literatury przedmiotu oraz zakres jej cytowania był prawidłowy i pozwalał na realizację założeń badawczych i obejmował wszystkie aspekty związane z tematyką rozprawy doktorskiej, jednak w kilku przypadkach moim zdaniem Doktorant wybrał dość przestarzałe pozycje z lat 60, 70 i 80 - tych (np. artykuły: *Hellwig Z., 1968; Baretje R. i Defert P., 1972; Smith D.M., 1972; Parysek J.J. i Wojtasiewicz L., 1979, Hwang C.L. i Yoon K., 1981*).

Publikacja I

W pierwszej publikacji autorstwa Korinth B., oraz Ranasinghe R. pt. „*COVID-19 PANDEMIC'S IMPACT ON TOURISM IN POLAND IN MARCH 2020*” opublikowanej w numerze: *GeoJournal of Tourism and Geosites*, 31(3), ss.987-990, 2020, <https://doi.org/10.30892/gtg.31308-531>, Doktorant przeanalizował i zbadał zmiany w ruchu turystycznym w Polsce na początku okresu pandemii. Wyniki przeprowadzonych badań wyraźnie ukazały, że w analizowanym okresie czasu (w roku 2020) pandemia COVID-19 spowodowała znaczny spadek procentowego obłożenia hoteli, co potencjalnie miało istotny wpływ ekonomiczny na branżę turystyczną oraz w konsekwencji na polską gospodarkę. Dodatkowo, zaobserwowano wyraźny, znaczący spadek ruchu lotniczego w Polsce, oscylujący w granicach 80-90%. Główną konkluzją z przeprowadzonych badań jest stwierdzenie Autora, że podejmowane ówczesnie działania globalne, w tym w zakresie turystyki, miałyby nieodwracalne reperkusje dla polskiej gospodarki w obliczu wybuchu pandemii COVID-19. Autor wyraża nadzieję, że konieczne są niezbędne działania naprawcze, aby branża turystyczna mogła rozwijać się w przyszłości zarówno na poziomie lokalnym, jak i globalnym.

Uwagi krytyczne

Poniżej przedstawiam niedociągnięcia i błędy w materiale oraz proponuję następujące zmiany, które nadadzą publikacji lepszą poprawność merytoryczną, spójność i czytelność:

- szkoda, że autor w tym artykule nie dokonał choć wstępnych porównań Polski z innymi wybranymi krajami, w odniesieniu do spadku ruchu turystycznego (np. obłożenia hoteli itp.) w kontekście zmian za sprawą COVID-19;
- autor w żaden sposób nie uzasadnił wyboru źródła danych z grupy STR (jednocześnie brak rozwinięcia tego skrótu oraz brak umieszczenia tego źródła w bibliografii. Jednocześnie dopiero w Autoreferacie s.12 wskazał, że chodzi (...) „o *Smith Travel Research (STR)* zajmującej się analizami branży hotelarskiej i gastronomicznej, z której pochodzą dane dotyczące obłożenia bazy noclegowej w wybranych miastach w Polsce w 2020 roku” (...);
- w niektórych źródłach www brak dat dostępu;
- brak pełnych nazw źródeł www (np. gov.pl - s. 987);
- w artykule zastosowano różny sposób zapisu źródeł w tekście: np. „(Iglička, 2001)” (s. 988) lub „*Karim et al. (2020)*” (s.988) i nast.;
- uwaga ogólna do wszystkich artykułów – zastosowane wykresy „słupkowe” są mało czytelne
- zdecydowanie dla ich czytelności byłoby przedstawienie wartości liczbowych poprzez umieszczanie ich nad „słupkami”.

INTRODUCTION

- s.988: informacja dotycząca kopalni na Śląsku (...) *a number of mines* (...) może być nie do końca zrozumiała, zwłaszcza dla czytelnika z zagranicy. Autor powinien dodać np., że „*W regionie śląskim istnieje wiele kopalń, gdzie pracuje liczna grupa pracowników (górników), a miejsca te w związku z tym stanowiły siedlisko zakażeń COVID-19 w Polsce*”.

MATERIAL AND METHODS

- s.988: Autor w tej części pisze, że: „*Niniejszy artykuł jest krytycznym przeglądem rozwoju turystyki i hotelarstwa w Polsce*” (należy przypuszczać, że w kontekście zmian za sprawą pandemii COVID-19, o czym Autor nie wspomina w tym zdaniu, a powinien jasno o tym napisać). Jednocześnie pisze, że analiza dotyczyć będzie również zmian w usługach gastronomicznych („*analyses of accommodation rate or gastronomy*”), a w całym artykule tego zagadnienia nie porusza;
- s. 988 oraz źródło Wykresu Nr 2 (s.989): wskazane dane źródłowe (...) „*Polish Air Navigation Services Agency (data regarding air traffic)*” (...) - nie znalazły się w Bibliografii.

RESULTS AND DISCUSSION

- s. 989: brak wyjaśnienia skrótu „LOT”, oraz brak tego źródła informacji w Bibliografii;
- s.989: brak wyjaśnienia skrótu „*Tricity*” (skrót nie do końca zrozumiały zwłaszcza dla czytelnika zagranicznego - powinno się uzupełnić o informacje np. „Gdańsk, Sopot, Gdynia”,

oraz brak tego źródła informacji w Bibliografii. Również w tekście różny jest zapis „Tricity” lub „Tri-City” (vide wykres 3 s. 989);

CONCLUSION

- s.989: (...) „Poland economy is 4 to 5 percent and under the COID 19 pandemic” (...) - autor nie wskazał, skąd są te dane (brak źródła w tekście oraz w bibliografii);
- s.989: (...) „Novel SOPs” (...) - brak wyjaśnienia skrótu oraz brak tego źródła w bibliografii.
- przedstawione przez Autora Podsumowanie, jest moim zdaniem zbyt ogólne, nie odnoszące się do otrzymanych wyników badań.

REFERENCES

- brak tej pozycji w bibliografii, ale jest w tekście: „(Ranasinghe and Li, 2020)” (s.987)
- brak tej pozycji w tekście, a jest w bibliografii: <https://www.adb.org/news/covid-19-economic>
- nie ta kolejność zapisu źródła: „Wendt, J.A. (2019). Comparison of the impact (...)”
- błąd w zapisie źródła: *Ilies, D. C., Onet, A., Wendt, J. A., Ilieş, M., Timar, A., Ilies, A., ...? & Herman, G. V. (2018). Study on microbial and fungal contamination of air and wooden surfaces inside of a historical Church from Romania. Journal of Environmental Biology, 39(6), 980-984.*

Publikacja II

W drugiej publikacji autorstwa Korinth B. pt.: „*The impact of COVID-19 on foreign travel plans of Polish tourists in 2020*”, *Studia Periegetica*, 4(32), 59-69. (2020). <https://doi.org/10.5604/01.3001.0014.6585>, głównym celem podjętych badań była próba określenia planów podróży zagranicznych Polaków w 2020 roku i wpływu pandemii COVID-19 na te plany. Badanie opierało się na informacjach zebranych przez Doktoranta w ankiecie internetowej z udziałem 355 respondentów. Ankieta była anonimowa i składała się z 6 pytań. Stwierdzono, że wybuch pandemii istotnie zmienił plany podróży zagranicznych Polaków w analizowanym okresie. Plany wyjazdu turystyczno-wypoczynkowego za granicę zadeklarowała jedynie 1/3 respondentów. Wśród badanych spadło zainteresowanie wyjazdami do Turcji, Egiptu i Tunezji, natomiast wzrosło zaś ono w przypadku krajów europejskich, głównie położonych w basenie Morza Śródziemnego, m.in Hiszpanii i Włoch. Autor, na podstawie otrzymanych badań wskazał, że należałoby się spodziewać, że nastąpi wzrost zainteresowania turystką krajową w Polsce, na co wskazują dane zebrane przez Polską Izbę Turystyki.

Uwagi krytyczne

Poniżej przedstawiam niedociągnięcia i błędy w materiale oraz proponuję następujące zmiany, które nadadzą publikacji lepszą poprawność merytoryczną, spójność i czytelność:

- moim zdaniem Autor zbyt pochopnie wyciągnął wnioski z badań, opierając się tylko na 6 pytaniach ankietowych - do zbadania omawianego zjawiska jakim jest wpływ pandemii COVID-19 na plany wypoczynkowe (turystyka wyjazdowa) Polaków to zdecydowana za mała ilość pytań;

- w artykule zastosowano różny sposób zapisu źródeł w tekście: np. „*Chinazzi et al. (2020)*” lub „(*Gössling, Scott, & Hall, 2020; Linka et al., 2020*)”

ABSTRACT

- s. 60: (...) „*Polish Chamber of Tourism (PIT)*” - Autor wskazuje to źródło w tej części, jednocześnie pomijając skrót („PIT”), ale w dalszej części artykułu takich danych brak (poza krótką informacją na s.62) oraz brak tego źródła w Bibliografii;

INTRODUCTION

- s. 60: (...) „*Based on Skyscanner data, (...)*” - Autor wskazuje to źródło, ale w dalszej części artykułu takich danych brak oraz brak tego źródła w Bibliografii;

MATERIAL AND RESEARCH METHODS

- s. 62: (...) „*Responses were obtained from a sample of tourists and one-day visitors selected from among people registered on Facebook*” (...) - nie do końca zrozumiały zapis - o jakich turystów chodzi Autorowi?

RESULTS

- s.64: (...) „*Other studies indicate that the decision to give up foreign travel is one of the social and economic costs of the global pandemic (Qiu et al., 2020), which has led to an impoverishment of large parts of society groups as a result of the loss of jobs and increased social (Bonaccorsi et al., 2020; Li et al., 2020)*” - wskazane przez Autora w/w badania nie do końca odnoszą się do zmian globalnych, za sprawą pandemii COVID-19, a takie wnioski (badania Qui dotyczące aktywności mieszkańców Hongkongu, Kantonu i Wuhan i badania Bonaccorsi i in. dotyczących tylko obszaru Włoch) Autor wysnuwa. Mógł zaznaczyć, że np. przykładami badań analizujących zmiany zachowań aktywnościowych z zakresu turystyki za sprawą pandemii są np... tu podać autorów, oraz opisać, że ich badania dotyczą konkretnych obszarów/regionów itp. Proponowałbym w tym wypadku podać inne, dodatkowe artykuły (np.: *Effect of Coronavirus disease (COVID-19) to tourism industry*, Nashirah Abu Bakar, Sofian Rosbi, International Journal of Advanced Engineering Research and Science (IJAERS) [Vol-7, Issue-4, Apr- 2020] <https://dx.doi.org/10.22161/ijaers.74.23>; *Indian Tourism Industry and*

COVID-19: Present Scenario, Vineet Kumar, *Journal of Tourism & Hospitality Education* (2020) 10, 179-185; *A reflection on explanatory factors for COVID-19: A comparative study between countries*, Eulália Santos, Margarida Oliveira, Vanessa Ratten, Fernando Oliveira Tavares, Vasco Capela Tavares, *Thunderbird International Business Review*, Volume 63, Issue 3, 2020, p. 285-301, <https://doi.org/10.1002/tie.22188>; *A Cross-Regional Analysis of the COVID-19 Spread during the 2020 Italian Vacation Period: Results from Three Computational Models Are Compared*, Luca Casini and Marco Roccetti, *Sensors*, MDPI, (2020).

REFERENCES

- s. 67: jest błąd w zapisie : „Fogel, K. (2017). *The Impact of the EU Migration and Visa Policy on the Development of Cross- Fogel?? Border Cooperation in the Field of Tourism between Ukraine and Poland. Studia Periegetica*, 2(18), 75-85”.
- s.69: jest w bibliografii, ale brak tego źródła w tekście: „World Health Organization. (2020). *Coronavirus disease 2019 (COVID-19): situation report*, 88”.

CONCLUSIONS

- s.66: (...) „It should be noted that a study similar to that carried out by the author was conducted by the Polish Tourist Organization (*Polska Organizacja Turystyczna*, 2020), from June 15 to June 17, 2020. Their report confirmed the findings presented by the author. 76% of respondents in the PTO study indicated they had decided not to travel abroad because of the COVID-19 pandemic. The vast majority (82%) of respondents in the PTO survey who did not give up their desire to travel, were planning a vacation Poland, mainly in holiday destinations in the north and south of the country, which have a well-developed tourism infrastructure, and are known for their recreational values and sights (*Pasek & Drożdż*, 2017)” - Autor dość niefortunnie połączył ze sobą w/w informacje (badania POT i informacje o atrakcyjności destynacji wakacyjnych w Polsce), powinien wyraźnie je rozdzielić - odnosi się wrażenie, że są to jedno badania;
- przedstawione przez Autora podsumowanie badań, jest moim zdaniem zbyt ogólne, nie odnoszące się do otrzymanych wyników badań.

Moim zdaniem (analizując otrzymane przez Autora wyniki badań) celem artykułu nie powinna być, jak zapisano „*analiza planów wyjazdów zagranicznych polskich turystów w 2020 r. i ich wpływu na pandemię COVID-19* (...), ale „*próba analizy wyjazdów* (...)”. Jednocześnie Autor nie przedstawił i nie porównał w tej części (zgodnie z zapisem w części „*Material and research methods*” - s.62) wyników swych badań z wynikami zebranymi przez Centrum Badania Opinii Publicznej (CBOS).

Publikacja III

W trzeciej publikacji autorstwa Korinth B. pt.: „*The impact of political decisions on the tourist accommodation occupancy – Central Europe in the time of the COVID-19 pandemic*” / GEOGRAPHIA CASSOVIENSIS XV 1/2021, Autor postawił sobie za cel badawczy, analizę zmianom w obłożeniu turystycznych obiektów noclegowych (które wynikały z decyzji politycznych) i wskazanie, które z tych decyzji wydają się być najbardziej uzasadnione i trafne. Celem artykułu jest przedstawienie wpływu decyzji rządowych na obłożenie bazy noclegowej w lipcu 2020 roku, kiedy kryzys sektora turystycznego był ewidentny. Przeanalizowano działania podejmowane przez rządy, tj. konkretne regulacje dotyczące COVID-19 i zamknięcie granic, ponieważ są one postrzegane przez autora jako główne czynniki wpływające na obłożenie zakwaterowania turystycznego. Badania objęły obszar Europy Środkowej, ponieważ jest to region, który w ciągu ostatnich kilku lat (do okresu pandemii) odnotował coroczny wzrost międzynarodowego ruchu turystycznego. Na podstawie wyników przeprowadzonych badań stwierdził, że wszystkie kraje Europy Środkowej odnotowały spadek obłożenia obiektów turystycznych w okresie od marca do czerwca 2020 r. (spadek o ok. 85%) w porównaniu z tym samym okresem roku poprzedniego - 2019). Do najmniej dotkniętych kryzysem należały Austria, Szwajcaria i Słowenia. Według Autora, dobra sytuacja (związana z mniejszym spadkiem ruchu turystycznego w porównaniu z innymi krajami europejskimi) w tzw. krajach alpejskich wynika z faktu, że rządy tych krajów zdecydowały się na „odmrożenie” i otwarcie ich gospodarek dość wcześnie. Autor, do celów analizy wykorzystał dane Europejskiego Urzędu Statystycznego (Eurostat 2020).

Uwagi krytyczne

Poniżej przedstawiam niedociągnięcia i błędy w materiale oraz proponuję następujące zmiany, które nadadzą publikacji lepszą poprawność merytoryczną, spójność i czytelność:

Uwaga ogólna: szkoda, że Autor dla pełniejszej analizy poruszanych zagadnień, nie przeanalizował dokumentów strategicznych/ustaw itp. (wewnętrznych) obowiązujących w badanych krajach dotyczących pandemii COVID-19 w kontekście turystyki, a wyłącznie oparł się na danych z EUROSTATU.

RESEARCH BACKGROUND

- s.30: we fragmencie tekstu: (...) „*The factors influencing how (...) the COVID-19 pandemic is not the only contemporary threat to the condition of tourism but merely its manifestation*” (...) - Autor powinien w tej części bardziej zaakcentować fakt, poczucia bezpieczeństwa, wyrażony przez turystów, jako jeden z głównych elementów decydujących o ich wyborze

destynacji turystycznych - w kontekście wizerunku miejsca (vide cytowane w tej części artykuły);

- s. 32: Wykres 3 - przedstawione wykresy są nie czytelne oraz brak jest wyjaśnienia wartości wykresów zaznaczonych kolorem niebieskim (prawdopodobnie wskazany „spadek” obłożenia turystycznych obiektów noclegowych - jednocześnie Autor nie dokonał interpretacji tego zjawiska, poza lakonicznym stwierdzeniem – vide s.34 (...) „*What is more, they all confirm the general downward trend in the occupancy rate of tourist accommodation facilities in Central Europe*” (...).

REFERENCES

- różny zapis źródła: inaczej jest w bibliografii: *DESSON, Z., LAMBERTZ, L., PETERS, J. W., FALKENBACH, M., KAUER, L. 2020: (...)*, a inaczej w tekście (s.29) „*(Desson, 2020)*”

Publikacja IV

W czwartej publikacji autorstwa Korinth B., Wendt J.A. pt.: „*The impact of COVID-19 pandemic on foreign tourism in European countries*” (2021). *Studies of the Industrial Geography Commission of the Polish Geographical Society*, 35(3), 186–204, doi: <https://doi.org/10.24917/20801653.353.11>, Doktorant postawił sobie za cel badawczy, przedstawienie wpływu decyzji rządowych na obłożenie bazy noclegowej w wybranych krajach europejskich (w lipcu 2020 roku) kiedy kryzys sektora turystycznego był ewidentny w tych destynacjach. Przeanalizowano działania podejmowane przez rządy, tj. konkretne regulacje dotyczące walki z pandemią COVID-19 i zamknięcie granic (Doktorant te działania rządów postrzegał jako główne czynniki wpływające na obłożenie zakwaterowania turystycznego). Do celów przeprowadzonych analiz wykorzystano dane Europejskiego Urzędu Statystycznego (Eurostat 2020). Badania pokazały, że wskaźnik obłożenia noclegowego zanotował spadek o ok. o 85% w porównaniu do analogicznego okresu roku poprzedzającego badania (2019) i był wynikiem radykalnych decyzji politycznych podjętych w celu powstrzymania rozprzestrzeniania się pandemii Covid-19. Jak zauważa Doktorant, decyzje te w większym lub mniejszym stopniu wpłynęły na cały analizowany obszar, nie zmieniły one jednak pozycji badanych krajów, które rokrocznie doświadczyły najwyższego poziomu wykorzystanie turystycznej bazy noclegowej na 1000 mieszkańców (np. Austria i Szwajcaria). Autor założył, że poziom obłożenia obiektów noclegowych w okresie kolejnych lat (po 2020 roku kiedy badania przeprowadzono) będzie zależał głównie od indywidualnych decyzji poszczególnych rządów.

Na zdecydowaną uwagę zasługuje fakt dogłębnej analizy zebranych danych, podjętej przez Autora w omawianym artykule (m.in. dotyczących zmian w usługach noclegowych w tym wskaźników ich wykorzystania, zmian w międzynarodowej turystyce przyjazdowej, zmian wpływów z turystyki międzynarodowej oraz zmian w zakresie zatrudnienia w usługach turystycznych) wraz z 17 rynkami, których analizy dotyczą.

Uwagi krytyczne

Poniżej przedstawiam niedociągnięcia i błędy w materiale oraz proponuję następujące zmiany, które nadadzą publikacji lepszą poprawność merytoryczną, spójność i czytelność:

RESULTS

- s.182: pod rysunkiem 1 umieszczono przez pomyłkę, nieprzetłumaczony tekst w języku polskim: „ * w załączonej mapie znajduje się błąd związany z brakiem zaznaczenia Czarnogóry, podjęto starania w celu zamieszczenia w artykule poprawionej mapy”.

CONCLUSIONS

Przedstawione przez Autora Podsumowanie, jest moim zdaniem zbyt ogólne, nie odnoszące się do otrzymanych wyników badań.

REFERENCES

- proponowałbym jednak zdecydowanie wykorzystywać nowsze pozycje artykułów (vide np. „Parysek, J.J., & Wojtasiewicz, L. (1979). *Metody analizy regionalnej (...)*” lub „Smith, D.M. (1972). *Geography and social indicators (...)*”.

Publikacja V

W piątej publikacji autorstwa Korinth B. pt. „*The impact of border restrictions related to the covid-19 pandemic on the intensity of international tourist traffic in European reception countries*”, *GeoJournal of Turystyka i Geosites*, 43(3), 1056–1062, (2022). <https://doi.org/10.30892/gtg.43326-920>, Autor podjął się zadania badawczego, którego celem było ukazanie skutków wprowadzenia ograniczeń w ruchu turystycznym wynikających z pandemii COVID-19, na przykładzie wybranych krajów europejskich (kraje recepcyjne, które podzielono na: grupę krajów w których wprowadzono częściowe zamknięcie granic dla turystów - grupa A, grupę krajów w których obowiązywały turystów przyjeżdżających testy na obecność COVID-19 lub w których wprowadzono kwarantannę - grupa B oraz grupę krajów, w których całkowicie zamknięto granice dla turystów zagranicznych – grupa C. Na podstawie otrzymanych wyników badań stwierdzono, że istotne zmiany w przekraczaniu granic w

badanych krajach (wielkość przyjazdowego ruchu turystycznego) miały znaczenie jedynie w początkowej fazie okresu pandemii, natomiast później nie miały one większego znaczenia. Badanie wykazało również, że największe spadki odnotowano w Austrii i Czechach, a więc w krajach o różnym działaniach rządowych w odniesieniu i jako reakcja na pandemię COVID-19. Zdaniem Recenzenta, przedstawiony do zrecenzowania artykuł (z bogatym materiałem badawczym) w okresie jego opublikowania (2022 rok) wypełniał zdecydowanie lukę badawczą dotyczącą wpływu zjawiska pandemii na ruch turystyczny na przykładzie danych z aż 18 z krajów europejskich.

Uwagi krytyczne

Poniżej przedstawiam niedociągnięcia i błędy w materiale oraz proponuję następujące zmiany, które nadadzą publikacji lepszą poprawność merytoryczną, spójność i czytelność:

- s.1056 (i nast.): brak rozwinięcia skrótu „testu PCR” w całym tekście oraz brak informacji o samym teście.

DISCUSSION

- s. 1060: Autor w tej części, gdy pisze, że: (...) *”Since the outbreak of the pandemic, there have been many scientific publications dealing with the impact of the COVID-19 pandemic on international tourism. Some of them analyze issues related to tourist traffic and the occupancy of tourist accommodation facilities. Widomski (2020) indicates that for international tourism, the period with the greatest losses was March and April 2020, where the tourism market collapsed and the tourist traffic dropped significantly (...) It should be noted, however, that in fact March 2020 was a particularly difficult period for foreign tourism, which was confirmed by the research of Korinth and Ranasinghe (2020). Nevertheless, in this work a different, much larger period of time is explored (...)* powinien te informacje zdecydowanie uzupełnić o stwierdzenie, że dotyczy to spadku międzynarodowego ruchu turystycznego w skali globalnej. Inaczej odnosi się wrażenie, że ma na myśli spadek międzynarodowego ruchu turystycznego tylko w badanych krajach.

- s.1060: dlaczego Autor dopiero w tej części artykułu, przywołuje inne (obejmujące podobne zagadnienia) badanie (*Tourism Restrictiveness Index - the University of Oxford - 2021*) dotyczące wpływu rządowych ograniczeń w międzynarodowym ruchu turystycznym – przyjazdowym. Takie informacje powinien także umieścić w części artykułu np. „MATERIAL AND RESEARCH METHODS”. Jednocześnie, czy w/w badania umieszczono w REFERENCES w sposób prawidłowy i czy o to źródło chodzi? : „*Oxford COVID-19*

Government Response Tracker Regional report - Europe and Central Asia.
<https://covidtracker.bsg.ox.ac.uk/stringency-map>”

REFERENCES

- proponowałbym jednak zdecydowanie wykorzystywać nowsze pozycje artykułów (vide np.: (...) „Baretje, R., & Defert, P. (1972). *Aspects économiques du tourisme. Paris*” (...) lub (...) „Defert, P. (1967). *Le Taut de Fonction Touristique* (...);
- różny zapis źródła: jest „Moosa, I.A., & Khatatbeh, I.N. (2021)”, a w tekście jest (s.1057) „(Moosa and Chatatbeh (2020))”;
- różny zapis źródła: jest „Nicola, M., Alsafi, Z., Sohrabi, C., Kerwan, A., Al-Jabir, A., Iosifidis, C., Agha, M., & Agha, R. (2020)”, a w tekście jest (s. 1056) „(Nicola, 2020)”;
- jest w Bibliografii ale brak jest w tekście: „Ritchie, H., Mathieu, E., Rodés-Guirao, L., Appel, C., Giattino, C., Ortiz-Ospina, E., Hasell, L., Macdonald, B., Dattani, S., & Max Roser *Coronavirus (COVID-19) Testing.* <https://ourworldindata.org/coronavirus-testing#our-checklist-for-covid-19-testingdata>”.

Publikacja VI

W szóstej publikacji autorstwa Korinth B., pt.: „*Impact of the COVID-19 Pandemic on International Tourism Income in Tourism Receiving Countries*”, *Sustainability*, 2022, 14, 12550. <https://doi.org/10.3390/su141912550> podjął się badania, którego celem była analiza czynników mających wpływ na spadek przychodów z turystyki (tak dla sektora usług i dla krajów) za sprawą pandemii COVID-19. Analiza porównawcza dotyczyła roku 2020 w porównaniu do 2019 (20 krajów). Otrzymane wyniki pokazały, że podregionem, w którym zanotowano najwyższy procentowy spadek przychodów z turystyki międzynarodowej w 2020 roku w porównaniu do roku poprzedniego była Azja Północno-Wschodnia (spadek ten był znacznie większy niż dla pozostałych badanych podregionów). Sytuacja ekonomiczna w innych badanych krajach kształtowała się bardzo różnorodnie. Np. Hiszpania ucierpiała najbardziej pod względem wpływów z turystyki, natomiast Włochy poradziły sobie w zaistniałej sytuacji znacznie lepiej - różnica ta była o tyle interesująca, że zarówno Włochy i Hiszpania mają podobny udział turystyki w ogólnym PKB. Jak słusznie zauważył Autor, różnice te (ze wskazaniem lepszej pozycji Włoch) spowodowane były działaniami włoskiego rządu, który bardzo starał się zachęcić turystów do odwiedzenia tego kraju. Badania pokazały również, że krajami, które w wyniku pandemii COVID-19 znalazły się w stosunkowo najlepszej sytuacji

ekonomicznej były te, zlokalizowane w środkowej i zachodniej części Europy (w tym Polska ze spadkiem o -41,6% i Austria ze spadkiem o -27,9% w 2020 r. w porównaniu do roku 2019).

Głównym wnioskiem z badań było stwierdzenie Doktoranta, że skutki ekonomiczne dla krajów, za sprawą pandemii (zwłaszcza dla turystyki zagranicznej) w sposób zdecydowany zależą i wynikają z odmiennych reakcji rządów.

Na zdecydowaną uwagę zasługuje fakt przeanalizowania przez Autora bogatego materiału badawczego (m.in. dane z 20 wybranych krajów).

Uwagi krytyczne

Poniżej przedstawiam niedociągnięcia i błędy w materiale oraz proponuję następujące zmiany, które nadadzą publikacji lepszą poprawność merytoryczną, spójność i czytelność:

REFERENCES

- proponowałbym korzystanie przez Doktoranta z nowszych źródeł artykułów, a nie z lat 60-tych (vide w przypadku np. artykułu „*Hellwig, Z. Zastosowanie metody taksonomicznej do typologicznego podziału krajów ze względu na poziom ich rozwoju oraz zasoby i strukturę wykwalifikowanych kadr. Przegląd Stat. 1968, 4, 307–326*”).

Publikacja VII

W siódmej publikacji autorstwa Korinth B., pt.: „*Regeneration of domestic and foreign tourism in selected European countries in COVID-19 pandemic time*”, GEOGRAPHY AND TOURISM, Vol. 10, No. 1 (2022), 7-15, DOI: <https://doi.org/10.34767/GAT.2022.10.01>, Doktorant podjął się zadania badawczego obejmującego takie zagadnienia jak: analiza poziomu obłożenia turystycznej bazy noclegowej na terenie wybranych krajów UE za sprawą pandemii oraz czy w badanych destynacjach turystyka krajowa regeneruje się szybciej niż turystyka zagraniczna. Badania pokazały, że w początkowej fazie pandemii następował spadek wykorzystania bazy noclegowej w badanych krajach (był on podobny zarówno w przypadku turystów krajowych, jak i zagranicznych), to w kolejnych miesiącach notowano wzrost wykorzystaniu bazy noclegowej w zakresie turystyki krajowej. Różnice te były widoczne we wszystkich analizowanych krajach, co potwierdziło, postawioną przez Doktoranta tezę, że krajowa turystyka regeneruje się szybciej niż turystyka zagraniczna. Największe dysproporcje pomiędzy wybranymi krajami w procesie regeneracji turystyki krajowej i zagranicznej Autor odnotował na Malcie.

Również w tym artykule, na zdecydowaną uwagę zasługuje fakt przeanalizowania przez doktoranta bogatego materiału badawczego (m.in. dane z 20 krajów).

Uwagi krytyczne

Poniżej przedstawiam niedociągnięcia i błędy w materiale oraz proponuję następujące zmiany, które nadadzą publikacji lepszą poprawność merytoryczną, spójność i czytelność:

- analizując cały artykuł, odnosi się wrażenie, że zaproponowany tytuł jest zbyt ogólny i nie końca spójny z przedstawionym materiałem – bardziej zasadne byłoby, aby tytuł nawiązywał do zagadnień związanych z poziomem i zmianami obłożenia obiektów noclegowych w wybranych krajach UE, w kontekście pandemii COVID-19. Proponowałbym np.: **„Analiza/próba analizy zmian w zakresie obłożenia obiektów noclegowych w wybranych krajach UE, w kontekście pandemii COVID-19”**.

- Autor w artykule postawił różne pytania badawcze - np. w części ABSTRACT (s.7) i inne w części 1. INTRODUCTION (s.8) i nie do końca odpowiedział na nie w części 5. CONCLUSIONS.

- nie do końca zrozumiał jest dobór do analizy porównawczej krajów (choć doktorant na s.9 pisze, enigmatycznie o „różnicach kulturowych i w turystyce” : charakteryzują je przecież: inne typy prowadzonej polityki turystycznej, inne działania w nich podejmowane – rządowe czy regionalne w zakresie restrykcji zw. z pandemią, inny poziom infrastruktury noclegowo-hotelowej i ogólnie inny potencjał turystyczny - nie do końca Autor zaznaczył w tekście te zmienne. Czemu w części 5. CONCLUSIONS (s. 13)) wskazano tylko na wyniki odnoszące się do Holandii, Polski i Malty (na 8 badanych), oraz pominięcie wyników z innych krajów? (skoro analizowano zmiany na przykładzie Polski, Rumunii, Szwecji, Estonii, Holandii, Niemiec, Hiszpanii oraz Malty). Doktorant powinien otrzymane wyniki bardziej zaakcentować i rozwinąć (taką próbę podjął na s. 10).

1. INTRODUCTION

- s.7 i 8: podane są różne daty źródła w tekście: „(Gössling, et al. 2020)”, a inne w Bibliografii: „(Gössling S., Scott D., Hall C. M., 2021” - artykuł jest z 2021 roku;

- s. 8: moim zdaniem podane przez Doktoranta informacje dotyczące spadku ruchu turystycznego (za sprawą pandemii), tylko na przykładzie Lwowa są mało miarodajne w odniesieniu do poruszanego zagadnienia odnoszącego się do tych zmian na przykładach destynacji miejskich - jeśli już, to powinien podać również przykłady np. innych stolic europejskich. Jednocześnie mało zrozumiałe jest, dlaczego wskazał akurat przykład zmian ruchu turystycznego na przykładzie miasta, skoro w całej części artykułu podaje dane dotyczące obszarów/krajów (np. kraje położone w basenie Morza Śródziemnego).

- s.8: błąd w zapisie nazwiska: w tekście jest „(Korinth and Ranasinghe, 2020)”, a w Bibliografii: „Korinth B., Ranasingh E.R., 2020”.

3. RESULTS

- s.10: nie do końca zrozumiała jest zapis o treści: (...) *a vast majority (in August 2020 the difference was 150 million tourists per million inhabitants)* (...) oraz brak źródła tej informacji.

- s. 12: podana jest różna data źródła w tekście: (...) „*Falk et al. (2021)*”, a inna jest w Bibliografii: „(*Falk M., Hagsten E., Lin, X., 2022*)” - artykuł jest z 2022 roku.

REFERENCES

- inny jest zapis w Bibliografii: „*Bakar N. A., Rosbi S., 2020*”, a inny jest w tekście (s.6): „(*Bakar, 2020*)”;

- inny jest zapis w Bibliografii: „*World Travel & Tourism. 2017. World Travel Tourism Economic Impact Report (...)*”, a inny jest w tekście (s.7): „*World Travel & Tourism Council (2017)*”.

Publikacja VIII

W ósmej publikacji autorstwa Korinth B. pt.: „*Implications of Covid-19 on tourism sector in Poland: Its current state and perspectives for the future*”, Tourism Recreation Research, DOI: 10.1080/02508281.2021.1919416 (2021), celem badań była analiza wpływu pandemii COVID-19 na turystyczny sektor w Polsce. Dotyczyło to zjawisk mających negatywne konsekwencje w zakresie takich zmiennych jak: wydatki poczynione przez zagranicznych turystów odwiedzających nasz kraj, procent wykorzystanej bazy noclegowej oraz pasażerski ruch lotniczy. Badania pokazały, że w przypadku Polski zarejestrowano wzrost wykorzystania infrastruktury noclegowej i ruchu pasażerskiego głównie w miesiącach lipiec i sierpień (było to typowe dla większości krajów europejskich, w których spada koncentracja ruchu turystycznego właśnie w w/w okresie). Doktorant wskazał na fakt, że mniejsze spadki obłożenia zanotuje baza noclegowa (sektor noclegowy), gdy swą działalność opierać będzie w okresie pandemii, głównie na turystach (klientach) krajowych. Jednocześnie badania potwierdziły również spadek pasażerskiego ruchu lotniczego. Autor też zauważył, że w tamtym czasie (gdy przeprowadzał badania - 2021 rok) nie można było być pewnym, jak dokładnie rozwinie się sytuacja w turystyce w Polsce i w Europie (np. ze względu na stale zmieniające się segmenty turystów korzystających z usług turystycznych, oraz że ówczesna sytuacja na rynku zależy również od podaży i popytu na usługi turystyczne na rynkach międzynarodowych).

Na zdecydowaną uwagę zasługuje graficzne, a tym samym bardzo czytelne przedstawienie wyników badań (metoda kartodiagramu) przez Doktoranta.

Uwagi krytyczne

Poniżej przedstawiam niedociągnięcia i błędy w materiale oraz proponuję następujące zmiany, które nadadzą publikacji lepszą poprawność merytoryczną, spójność i czytelność:

- wskazany przez Doktoranta zakres badań wraz z wynikami (wskazanymi w części: ABSTRAKT - s. 1), nie mają do końca poparcia w przeprowadzonych badaniach i wynikach (dotyczy stwierdzenia o centralnej Polsce): (...) „*On the basis of research conducted, it may be conclude that Covid-19 pandemic largely affected the central part of Poland, which is often treated as a transit zone for foreign tourism*” (...),
- brak umieszczenia źródła „Główny Urząd Statystyczny (GUS)” w Bibliografii (vide s.2 - Tabela 2, s.3 - Wykres 1 i 2),
- brak umieszczenia źródła „Sport and Tourism Department in Poland” w Bibliografii (vide s.2 - Tabela 1 i 2).

MATERIALS AND METHODS

- s. 3: brak tego źródła *Statista.com.* w REFERENCES Bibliografii (vide również umieszczenie tego źródła na s.3 - w źródle Wykresu 1 i 2);
- s. 3: Tabela 3 - brak źródła (<https://rdr.io/>) w REFERENCES Bibliografii;
- s. 3: wskazane w tekście źródło (...) *passenger air traffic in Poland (source: Polish air navigation agency)* (...) nie znalazło się w REFERENCES Bibliografii;
- s.3: w źródle pod Wykresem 2 - wpisano błędnie dwa razy „Source”.

RESULTS

- s. 3: nie do końca zrozumiałe są wnioski Doktoranta (interpretacja wyników przedstawionych na Wykresie 2): (...) *Data included in figure 2 indicate that possibly in the closest tourist season, both passenger air traffic and percentage of accommodation base will grow due to the “peak” of the season. However, this growth will be limited and more visible in the case of the second variable analyzed. Due to the fact that in the period from July to August, domestic tourism will gain importance, the interest in accommodation will be automatically higher as a lot of people will choose to travel somewhere inside the country.*(...) - skąd takie wnioski, zwłaszcza, że patrząc na wykresy wyraźnie widać spadki (tak w przypadku zakwaterowania jak i ruchu lotniczego). Jednocześnie zdecydowanie, dla jasności otrzymanych danych, powinno się umieścić legendę pod wykresami (odnosząca się zwłaszcza do „prawdopodobnych danych” w latach 2021 i 2022). Również nie zrozumiały jest zapis o tym, że (...) *It is worth noting that functioning of accommodation will not be affected by administrative decisions to such an extent unlike passenger air traffic* (...) - skąd taki wniosek? Decyzje administracyjne zdecydowanie miały i mają wpływ na usługi noclegowe (w czasie pandemii COVID-19 i po niej, w zakresie

m.in. jakości i nowych standardów usług, obostrzeń sanitarnych, zapewnienia bezpieczeństwa gości itp. (polecam np. artykuł: ANDREA HOLEŠINSKÁ i MARTIN ZÁBOJ, *COVID-19, GOVERNMENT'S DECISIONS AND IMPACTS ON TOURISM BUSINESSES*, 2021, DOI: 10.5817/CZ.MUNI.P210-9896-2021-28).

Publikacja IX

W dziewiątej publikacji autorstwa Korinth B., pt.: „*From resilience to collapse: a cross-country study of tourist spending in Europe during the COVID-19 pandemic*”, *Environmental & Socio-economic Studies* DOI: 10.2478/environ-2023-0017 *Environ. Socio.-econ. Stud.*, 2023, 11, 3: 54-64, głównym celem była analiza wpływu pandemii COVID-19 na sektor turystyczny w Europie, a w szczególności na wydatki turystów na usługi transportowe, usługi noclegowe i gastronomię (porównanie tych wydatków pomiędzy rokiem 2021 a 2019). Wyniki badań wskazały na zróżnicowaną sytuację w zakresie spadków wydatków turystycznych w 2021 r. w porównaniu do 2019 r., przy czym mniejsze spadki odnotowano w krajach Europy Środkowej, co sugerowało (zdaniem Doktoranta) na większą ich odporność na kryzys pandemiczny. Pomimo odnotowanych spadków, w takich krajach jak Niemcy i Francja, utrzymały one najwyższe wartości wydatków po stronie turystów w 2021 r. (tym samym podkreślając swoją kluczową rolę na europejskim rynku turystycznym). Wnioski z badań sugerowały również, że wydatki związane z turystyką mają ogromny wpływ na gospodarkę analizowanych krajów. Doktorant zwraca uwagę na potrzebę bardziej precyzyjnego zrozumienia sposobu, w jaki turyści wydają pieniądze podczas podróży (w tym w okresie pandemii). Taka analiza może być kluczowa dla lepszego dopasowania ofert turystycznych do potrzeb turystów w przyszłości. Dodatkowo, Autor wskazał, że ważne byłoby wdrożenie zaleceń zawartych w artykule, aby państwa/rządy mogły skuteczniej przygotować się na przyszłe wyzwania, zwiększyć odporność sektora turystycznego i promować zrównoważony rozwój po okresie pandemii.

Na uwagę zasługuje fakt analizy bogatego materiału badawczego (Doktorant przeanalizował dane pochodzące z 29 krajów).

Uwagi krytyczne

Poniżej przedstawiam niedociągnięcia i błędy w materiale oraz proponuję następujące zmiany, które nadadzą publikacji lepszą poprawność merytoryczną, spójność i czytelność:

ABSTRACT

- s.54 (i nast.): brak informacji dotyczącej wyboru zastosowania oprogramowania/pakietu ggplot2, oraz brak informacji nt. samego narzędzia badawczego (dlaczego go wybrano itp.). Jednocześnie brak jest tego źródła w REFERENCES.

3. METHODS

- s. 57: Doktorant wskazał w tej części informacje o tym, że badania, poza analizą wydatków na transport, zakwaterowanie, gastronomię, objęły również inne wydatki (w tym wycieczki fakultatywne) (...) *The collected data included expenditures divided into transport, accommodation, gastronomy, and others (including optional tours) (...)*, lecz niestety w dalszej części nie analizuje tych danych (wycieczki). Jednocześnie ten zapis, różny jest od postawionych w części 1. INTRODUCTION (s.55) pytań badawczych.

5.DISCUSION

- s. 61: Doktorant w tej części wysnuwa ważny wniosek (opierając się na badaniach innych autorów m.in. Zenker i Kock, 2020, Hutárová i in., 2021, Neuhofer i in., 2019) dotyczący odporności krajów Europy Środkowej na kryzys wywołany pandemią COViD-19 - zastanawiające jest, dlaczego Doktorant nie wykorzystał tych w/w wyników w poprzednich swoich artykułach (gdzie poruszał omawiane zagadnienia) - w sposób zdecydowany wzmocniłoby to wnioski z badań podjętych przez Doktoranta.

REFERENCES

- ta pozycja jest w Bibliografii lecz brak jej w tekście: „*Brida J.G., Disegna M., Scuderi R. 2016. The behaviour of repeat visitors to museums: A latent class approach. Tourism Management Perspectives, 20: 63–74*”.

IV.WARTOŚĆ MERYTORYCZNA ROZPRAWY

A) Układ rozprawy doktorskiej Pana mgr Bartosz Korinth pt. **„Wpływ pandemii covid-19 na branżę turystyczną w wybranych krajach – kontekst polityczny, ekonomiczny i społeczny”** jest zgodny z normami przyjętymi dla tego typu opracowań, a na podkreślenie zasługuje duża systematyczność i przejrzystość wynikająca z właściwie przyjętej koncepcji przygotowania rozprawy, na którą składa się 9 spójnych tematycznie artykułów. Dobrą jakością odznacza się także Autoreferat i Streszczenie.

B) Doktorant potrafił w przystępnej, logicznej formie przedstawić całość poruszanych zagadnień badawczych. Autor prawidłowo wytyczył nadrzędny cel rozprawy doktorskiej, którym było określenie, *w jaki sposób pandemia COVID-19 wpłynęła na branżę turystyczną w wybranych krajach w aspekcie politycznym, społecznym i ekonomicznym*. Cel główny został

podzielony na cele szczegółowe (6), które zrealizowane zostały w poszczególnych przedstawionych artykułach naukowych. Postawiony cel jest logiczny, realny i nie budzi zastrzeżeń, a postawione hipotezy badawcze (w sumie 6) prawidłowo je uszczegóławiają. Sprawdzić jeszcze raz każdy artykuł - uwagi

C) Doktorant wskazał cele szczegółowe, do których należały:

- **Cel I:** *określenie zmian w ruchu turystycznym w Polsce na początku trwania pandemii, oraz określenie perspektyw na przyszłość* (zawarł ten cel w artykule Nr 1 i 9),
- **Cel II:** *określenie implikacji pandemii COVID-19 na plany podróży zagranicznych Polaków w 2020 roku* (zawarł ten cel w artykule Nr 2),
- **Cel III:** *ukazanie wpływu wprowadzenia ograniczeń na granicach związanych z pandemią COVID-19 na natężenie ruchu turystycznego w krajach europejskich (ze szczególnym uwzględnieniem krajów przyjmujących największą liczbę turystów oraz krajów Europy Środkowej)* (zawarł ten cel w artykułach Nr 3 i 5),
- **Cel IV:** *ocena wpływu pandemii na turystykę w krajach europejskich* (zawarł ten cel w artykule Nr 4),
- **Cel V:** *wskazanie ekonomicznych konsekwencji pandemii na turystykę zagraniczną w krajach recepcji turystycznej* (zawarł ten cel w artykułach Nr 6 i 8),
- **Cel VI:** *określenie dynamiki przebiegu odbudowywania się turystyki krajowej i zagranicznej na przykładzie wybranych krajów europejskich* (zawarł ten cel w artykule Nr 7).

Przyjęte w/w cele pracy są ściśle powiązane z jej tytułem i określają zakres analizowanych kolejno zagadnień, wskazane w poszczególnych artykułach. Ogólnie zostały sformułowane dość poprawne (z zastrzeżeniem moich uwag odnoszących się do: Celu I Artykuł I, Celu I Artykuł IX, Celu II Artykuł II, Celu VI Artykuł VII, Celu V Artykuł 8).

D) Doktorant sformułował następujące hipotezy badawcze:

- **Hipoteza I:** *Zmniejszenie międzynarodowego pasażerskiego ruchu lotniczego w Polsce w wyniku pandemii COVID-19 będzie silnie korelowało z obłożeniem turystycznej bazy noclegowej* (zweryfikował ją w artykułach Nr 1 i 9),
- **Hipoteza II:** *Plany podróży zagranicznych Polaków zmienią się w wyniku pandemii i skoncentrowane będą one na europejskim obszarze basenu Morza Śródziemnego* (zweryfikował ją w artykule Nr 2),
- **Hipoteza III:** *Zmiany na przejściach granicznych będą miały znaczenie dla turystyki międzynarodowej tylko w początkowym okresie pandemii, zaś największe spadki wskaźników natężenia ruchu turystycznego będą odnotowane w krajach, w których wprowadzi się obowiązkową kwarantannę* (zweryfikował ją w artykułach Nr 3 i 5),

- **Hipoteza IV:** *W przypadku obszaru europejskiego pandemia COVID-19 wpłynie w najmniejszym stopniu na turystykę w krajach położonych w centralnej części kontynentu (zweryfikował ją w artykułach 4 i 8),*
- **Hipoteza V:** *Światowym regionem recepcji turystycznej, o stosunkowo największym procentowym spadku przychodów z turystyki międzynarodowej, będzie Azja Północno – Wschodnia, która kojarzyć się będzie negatywnie z początkiem trwania pandemii COVID-19 (zweryfikował ją w artykule Nr 6),*
- **Hipoteza VI:** *W turystyce krajowej i zagranicznej zaznaczy się trend zwykłowy w obłożeniu turystycznej bazy noclegowej, jednak udział turystów krajowych będzie wyraźnie większy niż udział turystów zagranicznych (zweryfikował ją w artykule Nr 7)*

Postawione Hipotezy zostały w pracy prawidłowo zweryfikowane w poszczególnych artykułach.

Podsumowując ocenę Celów pracy i Hipotez badawczych należy stwierdzić, że pozwalają one określić zakres problematyki badawczej (mimo moich w/w uwag). W sumie ocena ta wypada dla Doktoranta korzystnie.

D) W mojej opinii przedstawione artykuły, zasługują na wysoką ocenę pod względem merytorycznym (jednocześnie z moimi zastrzeżeniami zawartymi w niniejszej Recenzji przy każdym z artykułów pt. „*Uwagi krytyczne*”).

E) Analizy w niniejszej rozprawie (w poszczególnych artykułach) są prowadzone przy pomocy różnych metod statystycznych, a w mojej ocenie są one dobrze dobrane i wykorzystane (z zastrzeżeniem moich uwag powyżej), a mianowicie:

- Artykuł I: dane oparto na źródłach zastanych, m.in. dane dotyczące ruchu lotniczego (z oficjalnej strony Polskiej Agencji Żeglugi Powietrznej) oraz Smith Travel Research (STR) zajmującej się analizami branży hotelarskiej i gastronomicznej, z której pochodzą dane dotyczące obłożenia bazy noclegowej w wybranych miastach w Polsce w 2020 roku (vide moja uwaga powyżej),

- Artykuł II: posłużono się metodą sondażu diagnostycznego, który został przeprowadzony w formie online w dniach 1-15 czerwca 2020 roku. Wzięło w nim udział łącznie 355 osób (275 kobiet oraz 80 mężczyzn) mieszczących się głównie w przedziale wiekowym 18-35 lat (ponad 52% respondentów). Ankieta była anonimowa i składała się z 8 pytań, zarówno otwartych jak i zamkniętych, zaś respondenci pozyskani byli poprzez media społecznościowe. W pytaniach zamkniętych zastosowano pięciostopniową skalę Likerta,

- Artykuł III: posłużono się prognozowaniem na podstawie modelu ARIMA 13 (autoregresyjnego zintegrowanego modelu średniej ruchomej) oraz algorytmu Agglomerative

NESting (AGNES), który grupuje zbiory danych na podstawie odpowiedniej hierarchii. Narzędziem do wykorzystania obu przedstawionych metod było oprogramowanie R, w którym zostały zagregowane dane dotyczące obłożenia bazy noclegowej w lipcu 2019 roku i lipcu 2020 roku. Następnie wykonana została analiza hierarchiczna (metodą łączenia krajów w grupy) dla obu tych okresów. Na jej podstawie podzielono kraje na 4 grupy (w których odnotowano obłożenie bazy noclegowej przed i w trakcie pandemii COVID=19, od poziomu wysokiego do niskiego),

- Artykuł IV: wykorzystano w nim metodę syntetycznego wskaźnika Perkala. Do konstrukcji wskaźnika wybrano odpowiednio zakodowane w czterostopniowej skali zmienne: procentową zmianę udzielonych noclegów w turystycznych obiektach noclegowych, procentową zmianę liczby turystów międzynarodowych, procentową zmianę wpływów z turystyki międzynarodowej, procentową zmianę osób zatrudnionych w turystyce oraz procentową zmianę obłożenia netto miejsc noclegowych i sypialnych w hotelach i podobnych obiektach noclegowych. Dane te pochodziły m.in. z UNWTO (2021) oraz Eurostatu (2021) i odnosiły się do trzydziestu krajów europejskich,
- Artykuł V: do analizy wybrano dwa wskaźniki natężenia ruchu turystycznego – wskaźnik Deferta i wskaźnik Schneidera (porównując kraje o największym natężeniu ruchu turystycznego w Europie) – vide moja uwaga powyżej.
- Artykuł VI: posłużono się klasyfikacją jednocechową, przy użyciu metody statystycznej opartej o rozstęp krytyczny Hellwiga oraz klasyfikacją jednocechową, opartą o miary pozycyjne. Dane niezbędne do wykonania tych klasyfikacji zebrano z UNWTO (2021) i dotyczyły one procentowej zmiany przychodów z turystyki w roku 2020 w stosunku do roku 2019, w 15 subregionach turystycznych.
- Artykuł VII: dokonano analizy szeregów czasowych obłożenia turystycznej bazy noclegowej w całej Unii Europejskiej.
- Artykuł VIII: użyto w nim metody kartodiagramu (przedstawiono w nim procentowe zmiany wydatków turystów w wybranych krajach Europy w 2021 roku w stosunku do roku 2019). Mapę uzupełniono dodatkowo wykresami kołowymi przedstawiającymi procentowy udział noclegów (kolor niebieski), transportu (kolor zielony) i restauracji (kolor żółty) w stosunku do wydatków turystycznych ogółem w 2021 roku. Następnie przeprowadzono analizę procentowej zmiany wydatków na transport, restauracje i noclegi w roku 2021 w stosunku do roku 2019 w wybranych krajach. Do przeprowadzenia drugiej części analizy wykorzystano pakiet ggplot2, który został zaimplementowany w języku programowania R.

- Artykuł IX: posłużono się oprogramowaniem R. Wykorzystano w nim analizę szeregów 16 czasowych w oparciu o model symulacji ARIMA (ang. AutoRegressive Integrated Moving Average) zaś dane pobrano między innymi z Głównego Urzędu Statystycznego (GUS, 2020).

Zastosowanie przez Doktoranta w/w wielu różnych wskaźników i miar wzmocniło wartość merytoryczną pracy poprzez poszukiwanie nowych sposobów analizy i przedstawiania omawianych zagadnień. Przyjęte wskaźniki i miary na ogół dobrze ukazują istotę omawianych zagadnień (vide moje uwagi przy poszczególnych artykułach).

F) Badane przez Doktoranta aspekty wpływu pandemii COVID-19 zostały dość dogłębnie przeanalizowane, biorąc pod uwagę ówczesny stan wiedzy i badań, dostępne informacje, jak również zmienność na rynku usług turystycznych w wielu regionach oraz niepewność dotyczącą przyszłości całego sektora turystycznego (2020-2023).

V. FORMALNA OCENA PRACY

A) Praca doktorska Pana mgr. mgr Bartosz Korinth pt. „*Wpływ pandemii covid-19 na branżę turystyczną w wybranych krajach – kontekst polityczny, ekonomiczny i społeczny*” została przygotowana na Uniwersytecie Gdańskim pod kierunkiem Promotora Dr hab. Jan Andrzej Wendt, prof. Uniwersytetu Gdańskiego.

B) Niniejsza rozprawa (każdy z 9 artykułów) jest napisana klarownym językiem (angielski), a opis omawianych zagadnień jest prosty i zrozumiały, jak również Doktorant posługuje się właściwym specjalistycznym słownictwem.

C) We wszystkich artykułach przedstawił dobrze dobrany przegląd literatury i bogatą listę pozycji – Bibliografię (z zastrzeżeniem moich uwag odnoszących się do poszczególnych artykułów).

D) W swoich rozważaniach Doktorant zachowuje logiczny ciąg wywodów, wykazując się umiejętnością prezentacji analizowanych zjawisk oraz w większości poprawnością wnioskowania i interpretacji wyników badań (vide moje uwagi przy poszczególnych artykułach).

E) Z każdym kolejnym artykułem widać wyraźny postęp naukowy i badawczy Autora, co można dostrzec w rozszerzającym się zakresie analizy oraz wyciąganych wnioskach.

VI. OCENA PRACY POD WZGLĘDEM KWALIFIKACYJNYM - WNIOSEK KOŃCOWY - KONKLUZJA RECENZJI

A) Biorąc pod uwagę: dobór problematyki badawczej i tematu rozprawy, cele, postawione hipotezy i problemy badawcze, zakres rozprawy, źródła informacji i metody badawcze, układ

pracy oraz ocenę merytoryczną i formalną pracy, należy stwierdzić, że niniejsza praca (9 spójnie powiązanych ze sobą artykułów) spełnia wymogi rozprawy doktorskiej.

B) Przedstawione do recenzowania praca doktorska Pana mgr Bartosz Korinth pt. *„Wpływ pandemii covid-19 na branżę turystyczną w wybranych krajach – kontekst polityczny, ekonomiczny i społeczny”* stanowi ciekawe i dobre badanie (obejmujące lata 2020-2023) zachodzących procesów i zjawisk na rynku usług turystycznych (w tym i na branżę turystyczną) za sprawą pandemii COVID-19, która w sposób znaczny wpłynęła na potencjał turystyczny wybranych krajów (m.in. kraje UE oraz Polska), tak w aspekcie politycznym, społecznym jak i ekonomicznym. Doktorant podjął się w przedstawionym materiale niełatwego zadania badawczego analizując m.in. ruch turystyczny przyjazdowy (krajowy i zagraniczny), cele przyjazdów turystów, ich preferencje pobytowe, poziom i jakość usług hotelowych, lotniczych jak i usług gastronomicznych itp., a to wszystko na tle tak trudnego dla światowej branży turystycznej okresu pandemii. Tak jak zaznaczyłem (przy recenzowaniu poszczególnych artykułów), na zdecydowaną uwagę zasługuje fakt dogłębnej analizy zebranych danych (analiza wielu rynków - destynacji), podjętej przez Autora w przypadku każdej z publikacji.

C) Moje w/w uwagi dotyczące materiału mają w większości charakter dyskusyjny. Generalnie pragnę zaznaczyć, że mimo wykazanych mankamentów (wskazanych w niniejszej Recenzji przy każdym z artykułów) rozprawa posiada bogaty materiał badawczy poparty dobrymi przykładami i wskazaniem, zakończony wnioskami, co w sposób zdecydowany podnosi wartość całej pracy. Moje zgłoszone uwagi, nie zmniejszają wartości pracy, ale chciałbym, aby zmusiły Doktoranta do innego sposobu spojrzenia na poruszane zagadnienie i być może poprawy materiału w momencie ewentualnie przygotowania i kontynuacji następnych badań poświęconym wpływowi pandemii COVID-19 na turystykę.

D) Reasumując uważam, że przedstawiona do recenzowania praca spełnia wszystkie kryteria właściwe dla rozpraw doktorskich, co uzasadnia postawienie wniosku o przyjęcie rozprawy doktorskiej, dopuszczenie jej do publicznej obrony i kontynuowanie czynności w ramach przewodu doktorskiego Pana mgr. Bartosz Korinth.

Dr hab. Dariusz Jacek Olszewski-Strzyżowski, prof. AWFIS Gdańsk

Chwaszczyno, 18.03.2024

